

Мова. Культура. Комунікація: здобутки та перспективи сучасних філологічних досліджень: Матеріали 9-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 27 квітня 2018 р.). – Чернівці : «Десна Поліграф», – 2018. – 124 с.

© Колектив авторів, 2018

У збірнику представлені результати сучасних розвідок у галузях лінгвокультурології, лінгвофілософії, семантики, зіставних студій, лінгвокогнітивних і лінгвопрагматичних досліджень дискурсу, методички викладання мов і літератур, літературознавчого аналізу текстів, прикладних аспектів мовознавства.

Організаційний комітет:

В.О. Дятлов, перший проректор НУЧК імені Т.Г. Шевченка, проректор з науково-педагогічної роботи, доктор істор. наук, професор, голова оргкомітету;

О.О. Борисов, доктор філол. наук, доцент, завідувач кафедри германської філології НУЧК імені Т.Г. Шевченка, співголова оргкомітету.

Члени оргкомітету:

С.О. Жила, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури НУЧК імені Т.Г. Шевченка;

А.А. Калита, доктор філол. наук, професор кафедри теорії, практики та перекладу французької мови ФЛ НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського";

І.О. Галенко, кандидат філол. наук, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін ЧНТУ.

Редакційна колегія:

О.Г. Васильєва, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології НУЧК імені Т. Г. Шевченка;

Н.В. Деркач, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології НУЧК імені Т. Г. Шевченка;

В.В. Красавіна, канд. філол. наук, доц. кафедри української мови та літератури НУЧК імені Т. Г. Шевченка;

Л.В. Пікув, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології НУЧК імені Т. Г. Шевченка;

Л.М. Федун, кандидат пед. наук, ст. викл. кафедри германської філології НУЧК імені Т. Г. Шевченка;

Т.П. Чередиш, кандидат філол. наук, доцент кафедри мов і методик їх викладання НУЧК імені Т. Г. Шевченка;

Ю.М. Мойсеюк, викл. кафедри германської філології НУЧК імені Т. Г. Шевченка.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. КОГНІТИВНИЙ, СИНЕРГЕТИЧНИЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ

Борисов О.О. Інформаційний базис діалогічної комунікації ...	4
Кійко С.В. Синергетика в контексті лінгвістичних досліджень.....	8
Колесник О.С. Екзистенційні феномени у дзеркалі мови: лінгвоуніверсологічний підхід	11
Борисов О.О., Васильєва О.Г. Базові жанрові різновиди суперечки в англомовній та україномовній етносвідомості	14
Гусар А.В. Моделювання альтернативних світів у сучасному англомовному пісенному дискурсі	20
Деркач Н.В. Динамічні показники англійських прислів'їв з різними комунікативно-прагматичними функціями.....	22
Матвеева Н.В. Оценочный потенциал немецких и русских пословиц поля «Деньги».....	28
Мойсеюк Ю.М. Символіка пшита і гербових фігур в англійській художній літературі.....	33
Федун Л.М. Інформаційна безпека в перекладі	36
Хотько Н.А. Культурний контекст іноязычної комунікативної среды.....	39

РОЗДІЛ II. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ЛІНГВОСТИЛІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РІЗНОЖАНРОВИХ ТЕКСТІВ

Кійко Ю.Є. Кореляція між евіденційністю й епістемічною модальністю в сучасній лінгвістиці	44
Мізін К.І. Лексикографічні vs. фразеографічні перспективи корпусної лінгвістики в Україні.....	48
Архипов Д.В. Лексико-грамматические особенности англоязычного Интернет-дискурса	50
Зинцова Ю.Н. Особенности реализации аспектуальных значений неопределённых глаголов немецкого языка	53
Пльичева Н.Л. Параметры мультимодальных медийных текстов.....	56
Красавіна В.В., Решотко О.А. Мотиваційні процеси в лексиці (на матеріалі дослідження фітонімів).....	60

Таким чином, навіть загальні характеристики обох явищ є доказом їх не випадкової подібності. По-перше, це данина традиції: як скальдів так і сучасні реп-виконавці мають бути обов'язково знайомі з контекстом (давньоскандинавська міфологія – для скальдів та афро-американська культура для реперів), по-друге, це нарративна функція та обов'язкова правдивість інформації, яку передають представники обох культур, по-третє, це традиція скальдичних поетичних дуелей та ганебних пісень-відів, яка майже ідентично віддзеркалюється у сучасних реп-батлах. На нашу думку, на подальше дослідження заслуговують лінгвокультурні та лінгвосоціотичні особливості мовних одиниць на позначення розглянутих вище феноменів, які беруть участь у творенні альтернативних світів.

Література

1. Колесник О. С. Лінгвокреативний аспект міфологічного семіозису / О. С. Колесник // Записки з романо-германської філології. – 2013. – Вип. 1. – С. 106–114. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/Angelina%20Gisag/Downloads/zrgf_2013_1_16%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Angelina%20Gisag/Downloads/zrgf_2013_1_16%20(1).pdf)
2. Шевченко О. В. Тематическое своеобразие песенных текстов как способ реализации функций жанров песенного дискурса / О. В. Шевченко // Известия Росс. гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена. – № 115. – СПб. : ООО «Книжный дом», 2009. – С. 242–249 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docplayer.ru/28080690-Tematicheskoe-svoebrazie-pesennyh-tekstov-kak-sposob-realizacii-funkcij-zhanrov-pesenogo-diskursa.html>

Деркач Н.В.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ДИНАМІЧНІ ПОКАЗНИКИ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ З РІЗНИМИ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИМИ ФУНКЦІЯМИ

The paper studies the specificity of intensity peak value localization and intensity range in the English proverbs with communicative and pragmatic functions of influence, evaluation and generalization used in works of fiction and political speeches. The influence of a set of social and pragmatic factors including the situation of communication and a communicative and role status of the speaker upon the pronunciation of the proverb is examined.

Специфіка актуалізації прислів'їв – біфункціональних одиниць, що поєднують номінативну й комунікативну функції [1, с. 5–6] та позначені

частотою вживання в текстах різних функціональних стилів, традиційно викликала інтерес мовознавців. Проте на тлі численних наукових праць, присвячених розгляду лексико-граматичних, семантичних, прагматичних ознак прислів'їв, суттєво менше уваги приділяється їх інтонації. Саме тому доцільним убачається розгляд зафіксованих під час електроакустичного аналізу динамічних показників інтонації двосинтагмених прислів'їв з комунікативно-прагматичними функціями (далі КПФ) впливу, оцінки й узагальнення, актуалізованих в англомовних художніх творах і політичних промовах.

Зуважимо тут, що під інтенсивністю, або силою, звуку розуміють вимірювану в децибелах кількість енергії, що проходить в одиницю часу через одиницю площини, перпендикулярної до поширення звуку, і на перцептивному рівні постає одним із найсуттєвіших компонентів для формування феномену гучності усного повідомлення [2, с. 83]. У межах проведеного експериментально-фонетичного дослідження динамічні характеристики прислів'їв оцінювалися за такими показниками, як локалізація максимуму інтенсивності в структурі озвученого прислів'я та діапазон його інтенсивності, що визначався різницею її максимального й мінімального рівнів. Диференціація діапазону інтенсивності здійснювалася відповідно до таких шкал: вузький (0–20%), звужений (21–40%), середній (41–60%), розширений (61–80%), широкій (81–100%).

У ході електроакустичного аналізу фрагменти з озвученими прислів'ями, відібрані під час аудитивного аналізу, у вигляді звукових файлів формату Windows PCM (*.wav) підлягали акустичній обробці з використанням комп'ютерних програм *SoundForge* (редагування аудіофайлів), *SpectraPLUS – FFT Spectral Analysis System* (вимірювання показників інтенсивності в межах висловлення) та *Praat* (графічна інтерпретація амплітуди інтенсивності прислів'їв). Інтерпретація результатів акустичного аналізу двосинтагмених англійських прислів'їв з різними КПФ проводилася з урахуванням таких соціопрагматичних факторів, як зверненість прислів'я до конкретного індивіда, малої або великої групи осіб (публічне мовлення) та комунікативно-рольовий статус мовця порівняно зі слухачем (вищий, рівний, нижчий).

Розгляд динамічних характеристик прислів'їв з КПФ впливу показав, що в ситуаціях спілкування індивіда з одним співрозмовником або малою групою осіб максимум інтенсивності локалізується у першій інтонограмі.

При цьому висловлення мовців з вищим статусом маркуються максимумом майже виключно на ядерному складі, а реалізації осіб з нижчим статусом

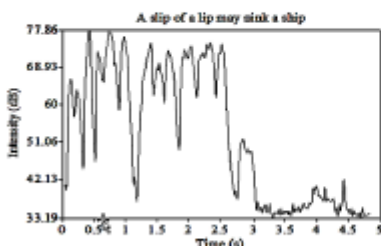
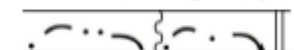

Рис. 1. Графічна інтерпретація амплітуди інтенсивності прислів'я "A slip of a lip may sink a ship"

характеризуються рівномірним розподілом інтенсивності – на такті і ядерному складі. Так, у прислів'ї *A slip of a lip* § *may sink a shshship* (Cycl)

(див. рис. 1) перепад гучності (підвищена в першій інтонаційній групі і помірна – в другій), а також низька

швидкість зміни напрямку руху спадного термінального тону разом із подовженням спіранту /j/ у слові *ship*, указують на негативність цього висловлення, озвученого мовцем із вищим комунікативно-рольовим статусом, яким він виражає своє критичне ставлення до бюрократичних умовностей, що заважають йому адекватно працювати.

У публічному мовленні найвищі показники інтенсивності зареєстровано переважно у другій інтонаційній групі, при цьому відзначено підвищену рекурентність розташування її максимуму на ядерному складі для висловлень мовців рівного статусу зі слухачами. В оцінних прислів'ях, озвучених в умовах спілкування мовця з одним індивідом або малою групою осіб, максимум інтенсивності локалізований переважно на ядерному складі першої інтонаційної групи. Відзначимо, що прислів'я, звернені до слухача вищого або нижчого від мовця статусу, маркуються рівномірним розподілом піків інтенсивності між ядерними складами першої та другої інтонаційних груп. При спілкуванні мовця з малою групою рівних від нього за статусом слухачів, максимум інтенсивності локалізується на тактах першої і другої інтонаційних груп. Реалізаціям, озвученим у ситуаціях публічного мовлення, властивий практично рівномірний розподіл піків інтенсивності між першою і другою

інтонаційними. При цьому має місце підвищена рекурентність розміщення максимуму інтенсивності на ядерному складі другої інтонаційної групи. Зокрема висловлення, наближене за своїми ознаками до

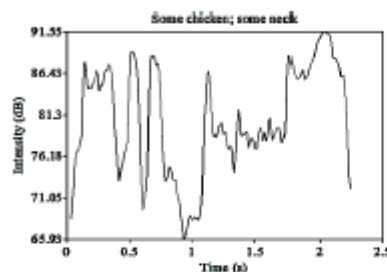
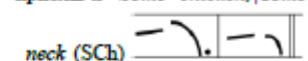

Рис. 2. Графічна інтерпретація амплітуди інтенсивності прислів'я "Some chicken; some neck"

прислів'я *'Some 'chicken;|some*

neck (SCh) (див. рис. 2), озвучене

В. Черчиллем у промові, адресованій парламенту Канади, за рахунок підвищення інтенсивності вимови ядерних складів інтонаційних груп, особливо другого, сприяє актуалізації підбадьорення, налаштує слухачів на те, що єднання народів у боротьбі з спільним ворогом обов'язково забезпечить перемогу.

Аналізованим узагальнювальним прислів'ям властива переважна локалізація піків інтенсивності у межах першої інтонаційної групи. Необхідно також відзначити підвищену частоту розташування максимуму на ядерному складі у ситуаціях спілкування "індивід – індивід" і на такті у висловленнях, звернених мовцем до малої групи осіб.

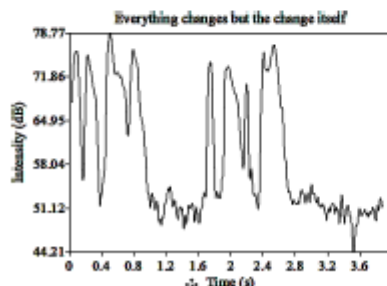

Рис. 3. Графічна інтерпретація амплітуди інтенсивності прислів'я "Everything changes but the change itself"

У другій інтонаційній групі піки інтенсивності на такті зафіксовані у реалізаціях осіб, нижчих за статусом від індивіда або вищих від великої групи слухачів. Прислів'я, актуалізовані мовцями рівного з індивідом статусу, маніфестують рівномірний розподіл максимумів інтенсивності на ядерних складах першої та другої інтонаційних груп. Наприклад, у

прислів'ї *'Everything 'changes § 'but the 'change it self* (RN)

... (див. рис. 3) підвищена гучність прислів'я, рівномірне розташування піків інтенсивності на ядерних складах обох інтонограмів і функціонування високого висхідного термінального тону на слові *changes* сприяють урочистості здійснюваного мовцем узагальнення й указують на піднесений настрій мовця.

Показники варіювання діапазону інтенсивності прислів'їв з КПФ впливу свідчать про переважне функціонування широкого діапазону в ситуаціях спілкування "індивід – індивід" й "індивід – велика група осіб". Натомість при зверненні нижчого за статусом мовця до малої групи осіб діапазон інтенсивності реалізацій актуалізується у межах розширеної, а при рівному зі слухачами статусі мовця – звуженої зони.

Оцінні прислів'я, озвучені індивідом вишого або рівного стосовно слухача статусу, позначені переважним функціонуванням широкого діапазону інтенсивності, а в ситуаціях публічного мовлення реалізації мовців із зазначеним статусом супроводжуються максимальною рекурентністю середнього діапазону. Цікаво, що для прислів'їв, озвучених мовцями з нижчим статусом, існує тенденція до розширення діапазону інтенсивності при зростанні кількості слухачів від середнього в ситуаціях "індивід – індивід" до розширеного у реалізаціях, спрямованих на малу групу осіб, і широкого – на велику. На відміну від цього, мовці вишого статусу зазвичай зменшують діапазон інтенсивності зі збільшенням аудиторії, що надає вимові прислів'їв більшої ваги й авторитетності. Підвищену частоту звуженого діапазону інтенсивності зареєстровано в актуалізаціях мовців, спрямованих на малу групу рівних з ними за статусом осіб.

Уживання узагальнювальних прислів'їв у ситуаціях "індивід – індивід" та "індивід – велика група осіб" мовцями рівного або нижчого від слухача статусу супроводжується підвищеною частотою середнього діапазону інтенсивності. За тих же статусів мовців у разі звернення до малої групи осіб має місце переважання широкого діапазону інтенсивності. Відповідно, у прислів'ї *A 'good 'conscience § 'makes a†*

sound 'sleeper (AS) ... (див. рис. 4), зверненому мовцем до малої групи рівних з ним за статусом осіб, за рахунок розширеного діапазону інтенсивності висловлення схвалення мовцем гідної поведінки молодого привабливої дівчини звучить достатньо

емоційно й категорично. У свою чергу, прислів'я, актуалізовані мовцями з вищим статусом стосовно слухача, маркуються звуженим

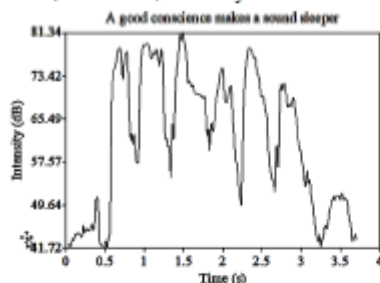

Рис. 4. Графічна інтерпретація аналізу інтенсивності прислів'я "A good conscience makes a sound sleeper"

діапазоном інтенсивності при зверненні до індивіда або малої групи осіб, і широким у ситуаціях публічного мовлення.

Отже, результати проведеного електроакустичного аналізу усних реалізацій англійських прислів'їв з різними КПФ демонструють безпосередню залежність показників

діапазону інтенсивності та локалізації максимуму інтенсивності від КПФ прислів'я, кількості слухачів та комунікативно-рольового статусу мовця. Загалом максимум інтенсивності локалізується виключно на тактах та ядерних складах інтонограмів. При цьому висловленням із КПФ впливу властива його локалізація на ядерному складі першої та другої інтонограмів, КПФ узагальнення характеризується локалізацією максимуму інтенсивності в межах першої інтонограмів або на такті другої, а КПФ оцінки демонструє найбільшу варіативність цього показника. Варто відзначити, що актуалізація максимуму інтенсивності на такті типова для осіб з нижчим або рівним статусом щодо слухачів, у той час як у мовців з вищим статусом ним маркований майже виключно ядерний склад.

Переважним функціонуванням середнього та широкого діапазонів інтенсивності позначені прислів'я з КПФ узагальнення, натомість висловленням з КПФ впливу та оцінки властива більша варіативність. Цілком зрозумілою є тенденція до розширення діапазону зі збільшенням кількості слухачів. При цьому комунікативно-рольовий статус слухача також впливає на вибір діапазону інтенсивності – так, мовці з вищим статусом, порівняно з іншими, для реалізації конкретних КПФ часто застосовують її вузький діапазон.

Оскільки інтонація прислів'їв демонструє яскраво виражену варіативність, пов'язану із актуалізацією різних КПФ та дією низки

соціопрагматичних факторів, перспективним є подальший розгляд специфіки інтонаційного оформлення висловлень різних типів з урахуванням впливу зазначених факторів.

Література

1. Корень О.В. Системно-функціональні особливості англійських прислів'їв: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови (англійська)" / О.В. Корень. – Харків, 2000. – 20 с.
2. Целлитис Л.К. Анализ английской речевой интонации / Л.К. Целлитис. – Рига: Зинатне, 1974. – 270 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

AS.: Christie A. *Affair at Styles* / [Електронний ресурс] / A. Christie. – Режим доступу: http://rs178.rapidshare.com/files/84667608/Complete_Detective_Novels_by_Agatha_Christie.ra.

Cycl.: Cussler C. *Cyclops* / [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: <http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=600&lang=1>.

RN.: Kennedy J.F. *Remarks in Nashville at the 90th Anniversary Convocation of Vanderbilt University*. Nashville, Tennessee, May 18, 1963 / [Електронний ресурс] / J.F. Kennedy. – Режим доступу: <http://www.jfklibrary.org/Historical+Resources/Archives/Reference+Desk/Speeches/JFK/003POF03Vanderbilt05181963.htm>.

SCh.: Churchill W. "Some Chicken; Some Neck". *Speech in the Canadian Parliament*, December 30, 1941 / [Електронний ресурс] / W. Churchill. – Режим доступу: <http://www.winstonchurchill.org/learn/speeches/speeches-of-winston-churchill/106-preparation-liberation-assault>

Матеева И.В.

*Нижегородский государственный лингвистический университет
им. Н.А. Добролюбова*

**ОЦЕНОЧНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ НЕМЕЦКИХ И РУССКИХ
ПОСЛОВИЦ ПОЛЯ «ДЕНЬГИ»**

The author presents the results of the contrastive analysis of the German and Russian proverbs denoting the concept "money". Different types of such proverbs represent evaluation of different situations standard for the peculiar linguocultural community. It has been revealed that it's not a rare case for the proverbs to have implicit evaluation of reality. Such an understanding is inferred from their semantics and background knowledge.

При сравнении пословиц разных языков происходят сравнения разных языковых изображений мира, проявления разных языковых